

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра загальної та клінічної патофізіології імені Д.О. Альперна

Навчальний рік 2024 – 2025

**СИЛАБУС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ
«КЛІНІЧНА ПАТОФІЗІОЛОГІЯ»**

Нормативний чи вибіркового освітній компонент – вибірково

Форма здобуття освіти – очна

Галузь знань – 22 «Охорона здоров'я»

Спеціальність – 221 «Стоматологія»

Спеціалізація (за наявності) –

Освітньо-професійна програма – «Стоматологія» другого (магістерського)
рівня вищої освіти

Курс – III

Силабус навчальної дисципліни
розглянуто на засіданні кафедри
патологічної фізіології
імені Д.О. Альперна

Протокол від
“ 29 ” червня 2022 року № 13

В.о. завідувача кафедри

проф. М.С. Мирошніченко

Схвалено методичною комісією
ХНМУ з проблем загальної та
передфахової підготовки

Протокол від
“ 30 ” червня 2022 року № 5

Голова

проф. О.Ю. Вовк

РОЗРОБНИКИ СИЛАБУСУ:

1. Мирошниченко Михайло Сергійович, в.о. зав. кафедри, д.мед.н., професор
2. Бібіченко Вікторія Олександрівна, завуч кафедри, к.мед.н., асистент
3. Сафаргаліна-Корнілова Надія Асхатівна, доцент кафедри, к.мед.н., доцент
4. Шутова Наталія Анатоліївна, доцент кафедри, к.мед.н., доцент

ДАНІ ПРО ВИКЛАДАЧІВ, ЩО ВИКЛАДАЮТЬ ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ

Мирошниченко Михайло Сергійович – в.о. зав. кафедри загальної та клінічної патофізіології імені Д.О. Альперна, доктор медичних наук, професор, спеціалізація «Патологічна анатомія», «Патологічна фізіологія».
Контактний тел.: +380501699763; E-mail: ms.myroshnychenko@knmu.edu.ua

Бібіченко Вікторія Олександрівна – завуч кафедри загальної та клінічної патофізіології ім. Д.О. Альперна, кандидат медичних наук, асистент, спеціалізація «Патологічна фізіологія».
Контактний тел.: +380969237179; E-mail: vo.bibichenko@knmu.edu.ua

Павлова Олена Олексіївна – професор кафедри загальної та клінічної патофізіології ім. Д.О. Альперна, доктор медичних наук, професор, спеціалізація «Патологічна фізіологія», «Кардіологія». Контактний тел.: +380677992994; E-mail: oo.pavlova@knmu.edu.ua

Шевченко Олександр Миколайович – професор кафедри загальної та клінічної патофізіології ім. Д.О. Альперна, доктор медичних наук, професор, спеціалізація «Патологічна фізіологія». Контактний тел.: +380509616149; E-mail: om.shevchenko@knmu.edu.ua

Ковальцова Маріна Вікторівна – доцент кафедри загальної та клінічної патофізіології ім. Д.О. Альперна, кандидат медичних наук, спеціалізація «Патологічна фізіологія».
Контактний тел.: +380960066651; E-mail: mv.kovaltsova@knmu.edu.ua

Сафаргаліна-Корнілова Надія Асхатівна – доцент кафедри загальної та клінічної патофізіології ім. Д.О. Альперна, кандидат медичних наук, доцент, спеціалізація «Патологічна фізіологія», «Кардіологія».
Контактний тел.: +380677482712; E-mail: na.safarhalyna8757@knmu.edu.ua

Сулхдост Інна Олександрівна – доцент кафедри загальної та клінічної патофізіології ім. Д.О. Альперна, кандидат медичних наук, доцент, спеціалізація «Патологічна фізіологія».
Контактний тел.: +380958605077; E-mail: iio.sulkhдост@knmu.edu.ua

Шутова Наталія Анатоліївна – доцент кафедри загальної та клінічної патофізіології ім. Д.О. Альперна, кандидат медичних наук, доцент, спеціалізація «Патологічна фізіологія».
Контактний тел.: +380500100776; E-mail: na.shutova@knmu.edu.ua

Контактний тел. та E-mail кафедри: тел. (057) 707-73-40,
kaf.1.med.patalogfiziologii@knmu.edu.ua

Очні консультації: за попередньою домовленістю;

Он-лайн консультації: платформа згідно з розкладом;

Локація: заняття проводяться в умовах кафедри загальної та клінічної патофізіології ім. Д.О. Альперна ХНМУ, дистанційно – у Google Meet, Microsoft Teams Meeting, Moodle, ZOOM.

ВСТУП

Силабус навчальної дисципліни «Клінічна патофізіологія» складений відповідно до освітньо-професійної програми (далі – ОПП) «Стоматологія» другий (магістерський) рівень, галузі знань 22 «Охорона здоров'я», спеціальності «221 «Стоматологія» та Стандарту вищої освіти України (далі – Стандарт), другий (магістерський) рівень, галузі знань 22 «Охорона здоров'я», спеціальності 221 «Стоматологія».

Опис навчальної дисципліни (анотація)

Клінічна патофізіологія (курс за вибором) є складовою частиною (третьої розділ) навчальної дисципліни «Клінічна патофізіологія», яка передбачає застосування знань, отриманих студентами при вивченні базової патологічної фізіології, в практичній роботі в умовах стаціонару з метою поглиблення і систематизування знань в області актуальних тем патофізіології органів і систем

Предметом навчальної дисципліни є загальні закономірності, перш за все функціонального характеру, які вивчають перебіг захворювання, механізми резистентності, одужання та завершення хвороби.

Міждисциплінарні зв'язки:

Пререквізити. Зміст програми з клінічної патофізіології передбачає використання знань, вмінь і навичок з нормальної анатомії та фізіології, патологічної анатомії, медичної біології, мікробіології, медичної інформатики, основ біофізики, біохімії, медичної генетики, фармакології, епідеміології та принципів доказової медицини, екстреної та невідкладної медичної допомоги, історії медицини, філософії. В свою чергу, знання патофізіології професійно інтегровані в спеціальні клінічні дисципліни.

Постреквізити. Вивчення дисципліни передбачає використання вмінь і навичок пошуку, критичного сприйняття, аналізу і оцінки джерел інформації, ведення дискусії, діалогу, усної та письмової аргументації, публічних виступів при вивченні суміжних дисциплін протягом 3 року навчання; є базою для підготовки до ліцензійного іспиту ЄДКІ, підготовки до навчання у закладах вищої освіти на програмах третього освітньо-наукового рівня вищої освіти.

Сторінка дисципліни в системі Moodle:

1.128.79.157:8083/course/index.php?categoryid=19

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Метою вивчення навчальної дисципліни є навчання студентів комплексу медичних знань для кращого розуміння механізмів виникнення і розвитку патологічних змін, які відбуваються в хворому організмі.

Кінцеві цілі вивчення патофізіології: Сучасний фахівець повинен володіти достатнім об'ємом знань з патологічної фізіології та вміти користуватись набутими навичками в практичній роботі. Знання і розуміння механізму розвитку хвороби допоможе адекватно підібрати засоби і методи фізичної реабілітації сприяючи скорішому відновленню.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є

- Викласти теоретичні основи та сформувати у студентів науково-обґрунтовані сучасні уявлення про хворобу, механізм розвитку того чи іншого патологічного

стану; поняття про етіологію і патогенез, про причинно-наслідкові зв'язки; закономірності розвитку хвороби і види розриву;

- формування у студентів наукового світогляду, виховання гармонійно розвиненої особистості, що досконало володіє професійним знанням лікаря.

В професійному аспекті перед патологічної фізіологією в процесі підготовки фахівців стоять важливі дидактичні завдання у формуванні знань та навичок.

Згідно з вимогами ОПП студенти повинні:

Знати:

- загальні та спеціальні фундаментальні та професійно-орієнтовані знання, уміння, навички з патологічної фізіології, компетентності, що необхідні для виконання типових професійних завдань, пов'язаних з діяльністю в медичній галузі на відповідній посаді
- знаннями щодо психофізіологічних особливостей людини, здоров'я людини, підтримки здоров'я, профілактики захворювань, лікування людини, здоров'я населення

Вміти:

- застосовувати набуті знання, навички та розуміння для вирішення типових задач діяльності лікаря, сфера застосування яких передбачена переліками синдромів та симптомів, захворювань, невідкладних станів, лабораторних та інструментальних досліджень, медичних маніпуляцій
- оцінювати результати опитування, фізичного обстеження, даних лабораторних та інструментальних досліджень
- встановлювати попередній клінічний діагноз захворювання
- визначати характер, принципи лікування захворювань
- проводити діагностування невідкладних станів, визначення тактики надання екстреної медичної допомоги
- оцінювати вплив навколишнього середовища на стан здоров'я населення

1.3. Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна (взаємозв'язок з нормативним змістом підготовки здобувачів вищої освіти, сформульованим у термінах результатів навчання у ОПП).

1.3.1. Вивчення навчальної дисципліни забезпечує опанування студентами компетентностей: інтегральні:

Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі охорони здоров'я за спеціальністю «стоматологія» у професійній діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог

загальні:

- ЗК 1.** Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК 2.** Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК 3.** Здатність застосовувати знання у практичній діяльності.
- ЗК 4.** Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- ЗК 6.** Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- ЗК 7.** Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК 8.** Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
- ЗК 9.** Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми
- ЗК 10.** Здатність бути критичним і самокритичним.
- ЗК 11.** Здатність працювати в команді.
- ЗК 12.** Прагнення до збереження навколишнього середовища.
- ЗК 13.** Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК 14. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 15. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

спеціальні (фахові, предметні):

ФК 1. Спроможність збирати медичну інформацію про пацієнта і аналізувати клінічні данні.

ФК 2. Спроможність інтерпретувати результат лабораторних та інструментальних досліджень.

ФК 3. Спроможність діагностувати: визначати попередній, клінічний, остаточний, супутній діагноз, невідкладні стани.

ФК 4. Спроможність планувати та проводити заходи із профілактики захворювань органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицевої області.

ФК 5. Спроможність до проектування процесу надання медичної допомоги: визначати підходи, план, види та принципи лікування захворювань органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицевої області.

ФК 6. Спроможність визначати раціональний режим праці, відпочинку, дієти у хворих при лікуванні захворювань органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицевої області.

ФК 7. Спроможність визначати тактику ведення пацієнтів із захворюваннями органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицевої області з супутніми соматичними захворюваннями.

ФК 11. Спроможність до визначення тактики, методів та надання екстреної медичної допомоги.

ФК 13. Спроможність оцінювати вплив навколишнього середовища на стан здоров'я населення (індивідуальне, сімейне, популяційне).

ФК 15. Опрацювання державної, соціальної та медичної інформації.

ФК 16. Спроможність до організації і проведення реабілітаційних заходів та догляду у пацієнтів із захворюваннями органів ротової порожнини та ЩЛЮ.

ФК 17. Спроможність до правового забезпечення власної професійної діяльності.

ФК 18. Спроможність надавати домедичну допомогу за протоколами тактичної медицини.

1.3.2. Вивчення навчальної дисципліни забезпечує набуття студентами наступних програмних результатів навчання:

ПРН 1. Виділяти та ідентифікувати провідні клінічні симптоми та синдроми (за списком 1); за стандартними методиками, використовуючи попередні дані анамнезу хворого, дані огляду хворого, знання про людину, її органи та системи, встановлювати вірогідний нозологічний або синдромний попередній клінічний діагноз стоматологічного захворювання (за списком 2).

ПРН 2. Збирати інформацію про загальний стан пацієнта, оцінювати психомоторний та фізичний розвиток пацієнта, стан органів щелепно-лицевої ділянки, на підставі результатів лабораторних та інструментальних досліджень оцінювати інформацію щодо діагнозу (за списком 5).

ПРН 3. Призначати та аналізувати додаткові (обов'язкові та за вибором) методи обстеження (лабораторні, рентгенологічні, функціональні та/або інструментальні) за списком 5, пацієнтів із захворюваннями органів і тканин ротової порожнини і щелепно-лицевої області для проведення диференційної діагностики захворювань (за списком 2).

ПРН 4. Визначати остаточний клінічний діагноз дотримуючись відповідних етичних і юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення та логічного аналізу

отриманих суб'єктивних і об'єктивних даних клінічного, додаткового обстеження, проведення диференційної діагностики під контролем лікаря-керівника в умовах лікувальної установи (за списком 2.1).

ПРН 5. Встановлювати діагноз невідкладних станів за будь-яких обставин (вдома, на вулиці, у лікувальній установі), в умовах надзвичайної ситуації, воєнного стану, нестачі інформації та обмеженого часу (за списком 4).

ПРН 6. Планувати та втілювати заходи профілактики стоматологічних захворювань серед населення для запобігання розповсюдження стоматологічних захворювань.

ПРН 9. Визначати характер режиму праці, відпочинку та необхідної дієти при лікуванні стоматологічних захворювань (за списком 2) на підставі попереднього або остаточного клінічного діагнозу шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами.

ПРН 10. Визначати тактику ведення стоматологічного пацієнта при соматичній патології (за списком 3) шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами

ПРН 13. Визначати тактику надання екстреної медичної допомоги, використовуючи рекомендовані алгоритми, за будь-яких обставин на підставі діагнозу невідкладного стану в умовах обмеженого часу (за списком 4).

ПРН 14. Аналізувати та оцінювати державну, соціальну та медичну інформацію з використанням стандартних підходів та комп'ютерних інформаційних технологій.

ПРН 15. Оцінювати вплив навколишнього середовища на стан здоров'я населення в умовах медичного закладу за стандартними методиками.

ПРН 17. Дотримуватися здорового способу життя, користуватися прийомами саморегуляції та самоконтролю.

ПРН 18. Усвідомлювати та керуватися у своїй діяльності громадянськими правами, свободами та обов'язками, підвищувати загальноосвітній культурний рівень.

ПРН 19. Дотримуватися вимог етики, біоетики та деонтології у своїй фаховій діяльності.

ПРН 20. Організувати необхідний рівень індивідуальної безпеки (власної та осіб, про яких піклується) у разі виникнення типових небезпечних ситуацій в індивідуальному полі діяльності.

1.3.3. Вивчення навчальної дисципліни забезпечує набуття студентами наступних соціальний навичок (Soft skills):

Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, здатність вчитися і бути сучасно навченим; застосовувати знання в практичних ситуаціях; здатність до адаптації та дії в новій ситуації, приймати обґрунтоване рішення; працювати в команді; навички міжособистісної взаємодії. Здатність спілкуватися державною мовою (усно, письмово); використання інформаційних і комунікаційних технологій. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь, ОПП	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 22 «Охорона здоров'я»	Курс за вибором	
Загальна кількість годин – 90	Спеціальність: 221 «Стоматологія» Спеціалізація: _____	Рік підготовки (курс):	
		3-й	
		Семестр	
		6-й	
Годин для денної форми навчання: аудиторних – 20 самостійної роботи студента – 70	Освітній ступінь: другий (магістерський)	Лекції	
		Практичні, семінарські	
		20 год.	
		Лабораторні	
		–	
		Самостійна робота	
		70 год.	
Індивідуальні завдання: год.			
Вид контролю: залік			

2.1 Опис дисципліни

2.2.1 Лекції - не передбачено

2.2.2 Семінарські заняття - не передбачено

2.2.3 Практичні заняття

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Методи навчання	Форми контролю
1	Цукровий діабет	4	Метод «Мозковий штурм», клінічний розбір історії хвороб, ЕКГ, результатів лабораторно-інструментальних досліджень між-дисциплінарний тренінг та інші.	Усне опитування; тестовий контроль; творчі завдання;
2	Гострий лейкоз.	4		
3	Причини та патогенез порушень ритму серця.	4		
4	Порушення судинного тонусу. Артеріальна гіпертензія.	4		
5	Патофізіологія нирок і сечовидільної системи.	4		

	Всього за рік	20		Залік

2.2.4. Лабораторні заняття немає

2.2.5. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Методи навчання	Форми контролю
1	Значення негативного впливу екзогенних шкідливих факторів зовнішнього середовища в різні періоди онтогенезу щодо розвитку патології різних органів і систем.	4	Самостійна робота студентів з літературою, підготовка рефератів.	Усне опитування; тестовий контроль; реферати; творчі завдання; самоконтроль.
2	Значення порушення реактивності в розвитку патології.	2		
3	Порушення імунологічної реактивності. Імунодефіцитні стани	2		
4	Автоімунні реакції та захворювання.	2		
5	Алергія. Патогенетичні особливості різних типів	4		
6	Роль спадковості та конституції у патології. Роль фізіологічної системи сполучної тканини й резистентності організму до дії патогенних агентів.	2		
7	Патофізіологія клітини. Пошкодження клітини.	2		
8	Порушення периферичного кровообігу та мікроциркуляції .	2		
9	Роль запалення в патології.	4	Самостійна робота студентів з літературою, підготовка рефератів. Аналіз результатів клініко-лабораторних досліджень хворого.	Усне опитування; тестовий контроль; реферати; самоконтроль
10	Гарячка.	2		
11	Пухлини.	2		
12	Гіпоксія.	2		
13	Порушення водно-електролітного балансу.	4		
14	Порушення загального об'єму крові. Гостра крововтрата як найчастіша причина гіповолемії.	4		
15	Анемії.	4		
16	Патофізіологія системи гемостазу.	2		
17	Порушення фізико-хімічних властивостей крові.	2		
18	Патофізіологія серця. Серцева недостатність.	4		
19	Коронарогенні і некоронарогенні ураження міокарда.	4		
20	Порушення функціонального стану системи зовнішнього дихання. Дихальна недостатність.	4		
21	Патофізіологія печінки. Синдром Жовтяниці	4		
22	Патофізіологія ендокринної системи.	2		
23	Патофізіологія нервової системи.	2		

24	Екстремальні стани (колапс, шок, кома).	4	досліджень хворого.	
	Всього за рік	70		Іспит

3. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

3.1. Оцінювання успішності навчання здобувачів освіти здійснюється на підставі чинної «Інструкції з оцінювання навчальної діяльності здобувачів освіти ХНМУ» від 21.08.21, № 181.

Організація поточного контролю. Викладачі слідкують за тим, щоб кожен студент отримав необхідну компетенцію в напрямках, що входять до тем практичних занять. Засвоєння теми (поточний контроль) контролюється на практичному занятті відповідно до конкретних цілей. Застосовуються такі засоби оцінки рівня підготовки студентів: тести, розв'язання ситуаційних задач, трактування та оцінка результатів лабораторних досліджень, контроль засвоєння практичних навичок. Оцінювання поточної навчальної діяльності (ПНД) на кожному практичному занятті здійснюється за традиційною 4-бальною шкалою: «відмінно», «добре», «задовільно» та «незадовільно».

Оцінювання самостійної роботи студентів. Самостійна робота студентів, яка передбачена темою заняття поряд з аудиторною роботою, оцінюється під час поточного контролю теми на відповідному занятті та заліку.

Оцінка з дисципліни. Підсумковий бал за ПНД та підсумкове заняття (ПЗ) визначається як середнє арифметичне традиційних оцінок за кожне заняття, округлене до 2-х знаків після коми, які перераховуються у бали з використанням таблиці 2

Таблиці 2

Перерахунок середньої оцінки за поточну діяльність у багатобальну шкалу (для дисциплін, що завершуються заліком)

4-бальна шкала	200-бальна шкала	4-бальна шкала	200-бальна шкала	4-бальна шкала	200-бальна шкала
5	200	4.22-4,23	169	3.45-3,46	138
4.97-4,99	199	4.19-4,21	168	3.42-3,44	137
4.95-4,96	198	4.17-4,18	167	3.4-3,41	136
4.92-4,94	197	4.14-4,16	166	3.37-3,39	135
4.9-4,91	196	4.12-4,13	165	3.35-3,36	134
4.87-4,89	195	4.09-4,11	164	3.32-3,34	133
4.85-4,86	194	4.07-4,08	163	3.3-3,31	132
4.82-4,84	193	4.04-4,06	162	3.27-3,29	131
4.8-4,81	192	4.02-4,03	161	3.25-3,26	130
4.77-4,79	191	3.99-4,01	160	3.22-3,24	129
4.75-4,76	190	3.97-3,98	159	3.2-3,21	128
4.72-4,74	189	3.94-3,96	158	3.17-3,19	127
4.7-4,71	188	3.92-3,93	157	3.15-3,16	126
4.67-4,69	187	3.89-3,91	156	3.12-3,14	125
4.65-4,66	186	3.87-3,88	155	3.1-3,11	124
4.62-4,64	185	3.84-3,86	154	3.07-3,09	123
4.6-4,61	184	3.82-3,83	153	3.05-3,06	122
4.57-4,59	183	3.79-3,81	152	3.02-3,04	121
4.54-4,56	182	3.77-3,78	151	3-3,01	120
4.52-4,53	181	3.74-3,76	150	Менше 3	Недостатньо
4.5-4,51	180	3.72-3,73	149		
4.47-4,49	179	3.7-3,71	148		
4.45-4,46	178	3.67-3,69	147		

4.42-4,44	177	3.65-3,66	146
4.4-4,41	176	3.62-3,64	145
4.37-4,39	175	3.6-3,61	144
4.35-4,36	174	3.57-3,59	143
4.32-4,34	173	3.55-3,56	142
4.3-4,31	172	3.52-3,54	141
4,27-4,29	171	3.5-3,51	140
4.24-4,26	170	3.47-3,49	139

Проведення заліку:

Вирішення пакету тестових завдань проводити на останньому занятті в семестрі, який включає базові тестові завдання у кількості не менше **30 тестів**. Критерій оцінювання – 95% вірно вирішених завдань; «склав - не склав».

Оцінювання засвоєння теоретичних знань за всіма темами дисципліни в день заліку.

Оцінювання результатів вивчення дисциплін проводиться безпосередньо під час заліку.

Оцінка з дисципліни визначається як сума балів за ПНД і становить **min – 120 до max – 200**.

Відповідність оцінок за 200 бальною шкалою, чотирибальною (національною) шкалою та шкалою ECTS наведена у таблиці 3 («Інструкції з оцінювання навчальної діяльності здобувачів освіти ХНМУ», затвердженої наказом ХНМУ від 21.08.2021 № 181.

Таблиця 3

Відповідність оцінок за 200 бальною шкалою, чотирибальною (національною) шкалою та шкалою ECTS

Оцінка за 200 бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за чотирибальною (національною) шкалою
180–200	A	Відмінно
160–179	B	Добре
150–159	C	Добре
130–149	D	Задовільно
120–129	E	Задовільно
Менше 120	F, Fx	Незадовільно

Оцінка з дисципліни виставляється лише студентам, яким зараховані усі заняття і залік.

Студентам, що не виконали вимоги навчальних програм дисциплін виставляється оцінка **F_x**, якщо вони були допущені до заліку, але не склали його. Оцінка **F** виставляється студентам, які не допущені до заліку.

Оцінки "**F_x**" або "**F**" ("незадовільно") виставляються студентам, яким не зараховано вивчення дисципліни, формою контролю якої є залік.

Після завершення вивчення дисципліни відповідальний за організацію навчально-методичної роботи на кафедрі або викладач виставляють студенту відповідну оцінку за шкалами (Таблиця 3) у залікову книжку та заповнюють відомості успішності студентів з дисципліни за формами: У-5.03А –**залік**.

3.2. Питання до заліку:

Сторінка дисципліни в системі Moodle: 1.128.79.157:8083/course/index.php?categoryid=19

3.3. Контрольні питання

Сторінка дисципліни в системі Moodle: 1.128.79.157:8083/course/index.php?categoryid=19

3.4. Індивідуальні завдання

Оцінювання індивідуальних завдань студента здійснюється за виконання завдань викладачем:

- доповідь реферату на практичному занятті 0-2 бали;
- доповідь з презентацією на практичному занятті 0-3 бали,
- доповідь на науково-практичних конференціях кафедри, університету, написання тез, статей 0-5 балів;
- участь у Всеукраїнській олімпіаді – 5-10 балів

Бали за індивідуальні завдання студента (загалом не більше 10 балів) можуть додаватися як заохочувальні додаткові бали до підсумкового балу за поточну навчальну діяльність, розраховану з використанням таблиці 2 і входять в склад оцінки з дисципліни.

3.6. Правила оскарження оцінки

http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/polog_komis_ad_text.pdf

4. ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ

Щоб успішно пройти відповідний курс необхідно регулярно відвідувати практичні заняття; мати теоретичну підготовку до практичних занять згідно тематики; не спізнюватися і не пропускати заняття; виконувати всі необхідні завдання і працювати кожного заняття; вміти працювати з партнером або в складі групи; звертатися до кураторів курсу з різних питань за тематикою занять і отримувати її, коли Ви її потребуєте.

Студенти мають право обговорювати різні завдання, але їх виконання - строго індивідуальне. Не допускаються списування, використання різного роду програмних засобів, підказки, користування **електронними гаджетами** під час заняття з метою, не пов'язаною з навчальним процесом. Не допускаються запізнення студентів на практичні заняття.

Заохочується участь студентів у проведенні наукових досліджень та конференціях за даною тематикою.

Студенти з особливими питаннями можуть зустрічатися з викладачем або попередити його до початку занять, на прохання студента це може зробити староста групи. Якщо у Вас виникнуть будь-які питання, будь ласка, сконтакуйте з викладачем.

ХНМУ забезпечує навчання та роботу, що є вільними від дискримінації, сексуальних домагань, залякувань чи експлуатації. Усі студенти ХНМУ захищені *«Положенням про запобігання, попередження та врегулювання випадків, пов'язаних із сексуальними домаганнями і дискримінацією у Харківському національному медичному університеті»*, що розроблено з метою визначення дієвого механізму врегулювання конфліктних ситуацій, пов'язаних із дискримінацією та сексуальними домаганнями.

Дане Положення розроблене на підставі таких нормативно-правових актів України: Конституція України; Закону України «Про освіту»; Закону України «Про вищу освіту»; Закону України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні»; Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків»; Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод; Конвенція про боротьбу з дискримінацією в галузі освіти; Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок; Загальна рекомендація № 25 до параграфу 1 статті 4 Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок; Зауваження загального порядку № 16 (2005) «Рівне для чоловіків та жінок право користування економічними, соціальними і культурними правами» (стаття 3 Міжнародного пакту економічних, соціальних і культурних прав; Комітет з економічних, соціальних та культурних прав ООН); Рекомендації щодо виховання в дусі міжнародного взаєморозуміння, співробітництва і миру та виховання в

дусі поваги до прав людини і основних свобод (ЮНЕСКО); Концепція Державної соціальної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року.

Університет визнає важливість конфіденційності. Всі особи, відповідальні за здійснення цієї політики (співробітники/-ці деканатів, факультетів, інститутів та Центру гендерної освіти, члени студентського самоврядування та етичного комітету, проректор з науково-педагогічної роботи), дотримуються конфіденційності щодо осіб, які повідомляють або яких звинувачують у дискримінації або сексуальних домаганнях (за виключенням ситуацій, коли законодавство вимагає розголошення інформації та/або коли розкриття обставин Університетом необхідне для захисту безпеки інших).

ХНМУ створює простір рівних можливостей, вільний від дискримінації будь-якого національного, расового чи етнічного походження, статі, віку, інвалідності, релігії, сексуальної орієнтації, гендерної приналежності, або сімейного стану. Всі права, привілеї, програми та види діяльності, що надаються студентам або співробітникам університету, розповсюджуються на всіх без винятку за умови належної кваліфікації. Антидискримінаційна політика та політика протидії сексуальним домаганням ХНМУ підтверджується Кодексом корпоративної етики та Статутом ХНМУ.

Студентам важливо дотримуватися **правил належної поведінки в університеті**. Ці правила є загальними для всіх, вони стосуються також і всього професорсько-викладацького складу та співробітників, і принципово не відрізняються від загальноприйнятих норм.

Під час занять

дозволяється:

- залишати аудиторію на короткий час за потреби та за дозволом викладача;
- пити безалкогольні напої;
- фотографувати слайди презентацій;
- брати активну участь у ході заняття.

заборонено:

- їсти (за виключенням осіб, особливий медичний стан яких потребує іншого і має медичне підтвердження);
- палити, вживати алкогольні і навіть слабоалкогольні напої або наркотичні засоби;
- нецензурно висловлюватися або вживати слова, які ображають честь і гідність колег та професорсько-викладацького складу;
- грати в азартні ігри;
- наносити шкоду матеріально-технічній базі університету (псувати інвентар, обладнання; меблі, стіни, підлоги, засмічувати приміщення і території);
- галасувати, кричати або прослуховувати гучну музику в аудиторіях і навіть у коридорах під час занять.

На першому занятті з курсу буде роз'яснено основні принципи **охорони праці** шляхом проведення відповідного інструктажу. Очікується, що кожен здобувач вищої освіти має знати, де найближчий до аудиторії евакуаційний вихід, де знаходиться вогнегасник, як їм користуватися тощо.

5. АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Кафедра загальної та клінічної патофізіології ім. Д.О. Альперна підтримує **нульову толерантність до плагіату**. Від студентів очікується бажання постійно підвищувати власну обізнаність в академічному письмі. На перших заняттях проводитимуться інформаційні заходи щодо того, що саме вважати плагіатом та як коректно здійснювати дослідницько-науковий пошук.

http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/polog_ad_etyka_text.pdf
http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/polog_komis_ad_text.pdf

- Наказ №305 від 27.08.19 р. щодо організації навчально-виховного процесу в ХНМУ
- Кодекс академічної доброчесності ХНМУ.
- Наказ № 165 від 02.07.2020 р. про заходи з розвитку системи академічної доброчесності в ХНМУ.
- Положення про академічну доброчесність.
- Положення про Комісію з академічної доброчесності, етики та управління конфліктами ХНМУ.
- Рекомендації Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти.
- Закон України «Про освіту», стаття 42.

6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Патолофізіологія: підручник / Ю.В. Биць, Г.М. Бутенко, А.І. Гоженко та ін.; за ред. М.Н. Зайка, Ю.В. Биць, М.В. Криштала. – 6-е вид., виправл. – К.: ВСВ «Медицина», 2017. – 752 с. +4 с. кольор. вкл.
2. Атаман О.В. Патолофізіологія: в 2 т. Т 1. Загальна патологія: підручник для студ. вищ. мед. навч. заклад. / О.В. Атаман. – Вінниця: Нова Книга, 2012. – 592 с.: іл.
3. Атаман О.В. Патолофізіологія: підручник: в 2 т. Т 2. Патолофізіологія органів і систем / О.В. Атаман. – Вид. 2-ге, стер. – Вінниця: Нова Книга, 2017. – 448 с.:
4. Патолофізіологія / За ред. М.Н. Зайка, Ю.В. Биць, М.В. Криштала. – 4-е вид. переробл. і допов. – К.: ВСВ «Медицина», 2014. – 752 с.
5. Pathophysiology – Патолофізіологія / Н.В. Сімеонова; за науковою редакцією В.А. Міхньова. – К.: ВСВ «Медицина», 2010. – 544 с.
6. General and Clinical Pathophysiology / Edited by A.V. Kubyshkin. – Vinnitsia: Nova Knyha Publishers, 2011. – 656 p.

Допоміжна

7. Robbins Pathology basis of disease / V. Kumar, A.K. Abbas, N. Fausto, J.C. Aster. – 8th ed., 2010. – 1450 p.
8. Атаман О.В. Патологічна фізіологія в запитаннях і відповідях. Навчальний посібник / видання третє, доповнене та перероблене. – Вінниця: Нова Книга, 2010. – 547 с. Іл.

7. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. <http://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/15755>
2. <http://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/22731>
3. <http://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/15>
4. <http://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/13705>
5. <http://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/13723>
6. <http://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/13751>
7. <http://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/13772>
8. <http://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/13774>
9. <http://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/13771>

Сторінка дисципліни в системі Moodle:

1.128.79.157:8083/course/index.php?categoryid=19

8. ІНШЕ

Положення про запобігання, попередження та врегулювання випадків, пов'язаних із сексуальними домаганнями і дискримінацією у ХНМУ

http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/polog-sex.doc

Положення про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин в Харківському національному медичному університеті

http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/polog_ad_etyka_text.pdf

Порядок проведення занять з поглибленого вивчення студентами Харківського національного медичного університету окремих дисциплін понад обсяг навчального плану

http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/nak-poriad-pogl-vyv-dysc.docx

Положення про Комісію з академічної доброчесності, етики та управління конфліктами ХНМУ http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/polog_komis_ad_text.pdf

Положення про визнання результатів неформальної освіти в Харківському національному медичному університеті

http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/polog_neform_osv.pdf

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА:

http://www.knmu.kharkov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=7108%3A2021-03-10-14-08-02&catid=12%3A2011-05-10-07-16-32&Itemid=33&lang=uk

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ:

http://www.knmu.kharkov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2520%3A2015-04-30-08-10-46&catid=20%3A2011-05-17-09-30-17&Itemid=40&lang=uk

http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/kodex_AD.docx